

החידון

- מהם אורים ותומים? פרט את השיטות השונות!
- מדוע הדרישה באורים ותומים יש בה מצווה?
- כיצד הוא סדר העמידה של הכהן הגדול והשואל באורים ותומים?
- כיצד מתבררת תשובת האורים ותומים? פרט!
- מדוע פסק השימוש באורים ותומים בתקופת בית שני?

בין הפותרים תוגרל:
אניקלופדיית "בית המקדש בירושלים"
הרב ישראל אריאל
הספר המקיף ביותר בנושא עולם המקדש!
270 עמודים צבעוניים, 400 ציורים מקוריים
להשיג בעברית ובאנגלית
להזמנות: 02-6264545

בנוסף, יוגרלו גם דיסקים
"אנו לה' ולה' עינינו"
בפי ר' דוד רפאל בן-עמי (פיינשיל)
דיסקים והופעות של ר' דוד רפאל בן-עמי
(פיינשיל) ניתן להזמין בטל':
054-5247086, 02-5807080

כמו כן, יוגרלו שלושה דיסקים של
הרב לוי סודרי - שירי בקיאות ביהדות.
*הרב סודרי -
התנ"ך המוקלט בלחן מרוקאי.
סרטי התנ"ך. תיאטרון "בית-הלוי".
050-6754604, 02-9993298

תשובות ניתן לשלוח לכתובת המערכת, לפקס 02-6274529
או ל-alonmachon@gmail.com
בציון "חידון-פתרונות", גיליון מס' 37, שם, גיל, כתובת, טלפון
וביה"כ בו קיבלתם את העלון. ההגרלה מתקיימת מדי יום חמישי.

שאלות בעניין משלוח עלונים ומנויים:
חגית - 02-6264545

מחזירים את הקדושה לירושלים
כבר נבנו:
מבצע ענק! את כלי המקדש
תומים חיי שקלים 12x
מקבילים 2 סתנות:
תמונה תורה של המקדש
כניסה חזית לתערוכת כלי המקדש

היכל הספר

מתנות לחנוכה קונים במכון המקדש

- לילדים - "בעקבות מנורת המקדש" - סיפור לבני הנוערים

- לאשה - "סידור המקדש לאם ולבת" 135 ₪ כולל משלוח

- לכל המשפחה - "דגם המקדש מעץ" 225 ₪ כולל משלוח

- סדר הדלקת נר חנוכה - פוסטר מנוייל 25 ₪ כולל משלוח

- ניתן כשי לכל הרוכש בחודשים חשון, כסלו מחנות מכון המקדש בסכום מעל 200 ₪

הזוכים בחידון של גיליון מס' 35:

בספר "בית המקדש בירושלים":
אבישי אלקיים (חצור)

בדיסקים:
שפיצר חוי (ירושלים),
מרים לחמי (פתח-תקווה).

בקלטות:
יהודה נעמה (בני ברק),
משפ' רוקח (אשדוד).

בכניסה חינם לתערוכת מכון המקדש:
גולדבלט חיים דב (ירושלים),
משפ' ביגל (באר שבע).

*כניסה חינם היא לזוכה ולמלווה אחד.

יצא!

האלבום שכולם מחכים לו!

עשרות פרסים
84 תמונות בלבד
חידון נושא פרסים
כל אחד יכול לזכות

האלבום היה לנגד עיני הגאון הרב חיים קנייבסקי
שאמר: "דבר חשוב ביותר לזיכוי הרבים,
מצוה ללמד ענייני המקדש לגדולים ולקטנים - בהצלחה רבה"

ספרינו ופעולותינו זכו לברכתם של גדולי התורה מכל החוגים ובהם:
מון הרב עובדיה יוסף, הרב מרדכי אליהו, הרב מנחם מנדל שפרן, הרב יצחק זילברשטיין,
האדמו"רים מגור, מסדיגורא, מקרלין, מערלוי, ממודיץ, ממחנבאק ועוד

טל. 02-6264545

מכון המקדש
ירושלים
המדרשה לידע המקדש

ניתן להשיג במכון המקדש או אצל המפיצים.

בתי ספר ואחרים
המעוניינים להפיץ

נא לפנות - טל. 02-6264545

תלמידי חכמים העוסקים בהלכות עבודה מעלה עליהם הכתוב כאילו נבנה המקדש בימיהם.

גליון מס' 37 | ג' כסלו תשס"ז | פרשת תולדות | העלון של מכון המקדש והמדרשה לידע המקדש בירושלים

העלון מופץ בכל חלקי הציבור התורני בישראל!

הדב"ר - דבר המערכת

דרישת ה' - הרב עזריה אריאל

"ותלך לדרוש את ה'". מה טיבה של דרישה זו, וכיצד נעשתה? חז"ל מפרשים, שהדרישה היא הרצון לדעת את העתיד, בצירוף תפילה (רמב"ן), והדרך לעשות זאת היא ההליכה אל הנביא, ובימיה של רבקה היה זה בן נח. זכה עם ישראל והתורה העמידה לרשותו אמצעי לדרוש את ה', זאת בהיות המקדש על מכונו, ואלו הם ה"אורים ותומים" שהיו על לב אהרון. הדבר בא לידי ביטוי במיוחד בימי המשכן והמקדש הראשון, וכפי שפירשו חז"ל (סוטה מחב) את הפסוק בדברי הימים (ב,כוה): "ויהי לדרוש אלקים כל ימי זכריהו המבין בראות אלקים, ובימי דרשו את ה' - הצליחו האלקים", שהכוונה לדרישה באורים ותומים, או בנביא.

הדרישה באורים ותומים, מלבד שהיא מביאה להצלחה, כדברי הפסוק, יש בה גם קיום מצווה, מפני שהדורש באורים ותומים מעיד בכך על אמונתו בה', המשגיח על עולמו. כך מלמדנו הרמב"ן, בביאורו לפסוק (דברים יח,ג): "תמים תהיה עם ה' אלהיך - שנייחד לבבנו אליו לבדו, ונאמין שהוא לבדו עושה כל והוא היודע אמיתת כל עתיד, וממנו לבדו נדרוש העתידות, מנביאיו או מאנשי חסידיו, רצוני לומר אורים ותומים". לשון הרמב"ן "מאנשי חסידיו" מכוונת לפסוק (דברים לח,ח) "תומיך ואוריך לאיש חסידך". בכך רומז הרמב"ן, שהאורים והתומים אינם כלי טכני, שביכולתו לנבא את העתיד, אלא פעולתם נובעת ותלויה בקדושת הכהן הגדול, הנושא אותם על לבו. ואכן, בשעה שלא שרתה השכינה בישראל, בימי בית שני - פסקה פעולתם של האורים והתומים. העליה לבית המקדש וההשתקקות אליו - אף הם בחינה של דרישת ה', כדברי דוד המלך ביום העלאת ארון הברית לירושלים (דברי הימים א טז,יא): "דרשו ה' ועוזו, בקשו פניו תמיד", וכפירוש רש"י: "דרשו ה' ועוזו - מקדש וארון נקראו עוזו". עלון זה עוסק בביאור מהותם של ה"אורים ותומים", וסדר השאלה בהם.

נזכה במהרה לשיבת שכינה לציון במלואה, ונוכל לדרוש את ה' ועוזו, ולבקש פניו תמיד, בבית מקדשו.

בתמונה נראות אבני החושן, המשמשות כ"אורים ותומים".

מכון התורה

- ספרי תורה מהדורים ע"י סופרים יראי שמיים ומוסמכים
- נתיקונים לספרי תורה מכסף עהור סילבר 925
- מחזות, פרשיות וכל תשמישי הקדושה
- תפילין מבהמה גסה

052-6876874

אחריות לאורך שנים

להרצאות לקראת חנוכה

לפרטים:
02-6264545

סדר השאלה באורים ותומים

בציור נראים המלך והכהן הגדול, בעת שאלה ב"אורים ותומים". הסדר דלעיל הוא עפ"י שיטת הרמב"ם (כלי מקדש י, יא. ופירוש המשנה ליומא ז, ה) ולאחר ליבון הדברים עם הגאון הר' יוסף קאפח זצ"ל.

נאמר בתורה (במדבר כז, כא): "ולפני אלעזר הכהן יעמוד ושאל לו במשפט האורים לפני ה', על פיו יצאו ועל פיו יבואו, הוא וכל בני ישראל אתו וכל העדה". הגמרא ביומא (עגא) מבארת, שבשעת השאלה, עומד הכהן הגדול ופניו כלפי שכינה, והשואל עומד כשפניו כלפי אחורי הכהן. לדעת הרמב"ם (הל' כלי המקדש י, יא) הכהן הגדול עומד בהיכל כשפניו כלפי הארון, והארון הוא "השכינה" האמורה. רש"י מפרש ש"השכינה" היא האורים ותומים עצמם, ונראה שלדעתו צריך הכהן לכופף את ראשו כלפי החושן. כמו כן נראה שלדעת רש"י, מעמד השאלה לא צריך להתקיים בהיכל דווקא. בתיאור תפילת חנה נאמר (שמואל א' א, ג) "וחנה היא מדברת על לבה". הגמרא (שם) לומדת מכך שהשואל אינו שואל בקול, ומאידיך אינו מהרהר בליבו. מהרמב"ם (שם) נראה, שהשאלה נשאלת באופן שרק השואל שומע את עצמו. ברם, ראשונים אחרים (ר' אליקים; תוס' ישנים) מפרשים, שעל השואל לשאול באופן שהכהן יוכל לשמוע את השאלה.

תנאים נחלקו בגמרא (שם), האם בשעה שהכהן משיב את תשובת ה', צריך הוא להקדים לתשובתו את המילים "כה אמר השם". מסתבר שמחלוקתם היא, האם הכהן צריך להדגיש שתשובתו אינה מליבו, ולהדגיש שזהו דבר ה', או שאין צורך בכך, היות והדבר מובן מאליו. להלכה נפסק כדעה שאין צורך שהכהן יאמר "כה אמר ה'".

מחלוקת נוספת היא: כיצד מתבררת תשובת האורים ותומים? לדעת ר' יוחנן האותיות בולטות ממקומן, והכהן הגדול יודע על פי רוח הקודש, כיצד לחברן למילים. לדעת ריש לקיש האותיות מצטרפות זו לזו, כך שמשמען מובן. הרמב"ם (שם) פוסק כרבי יוחנן, ולדעתו האותיות בולטות רק במראה הנבואה, אותו רואה הכהן, אך לא בפועל. הריטב"א סובר, שאין זו מחלוקת, אלא מדובר בשני שלבים; בתחילה מאירות האותיות ובולטות ללא סדר, ולאחר מכן מצטרפות האותיות למילים, וזהו פירוש דברי הגמ': "למה נקרא שמן אורים ותומים? אורים – שמאירין את דבריהן, תומים – שמשלימין את דבריהן".

הדרישה באורים ותומים נעשית רק כאשר יש צורך בדבר לכלל ישראל. לכן, השואלים יכולים להיות רק אנשי ציבור, כגון: מלך, אב בית דין, משוח מלחמה, או כל אדם אחר שמשמש בתפקיד ציבורי ונזקק לשאול דבר שיש בו משום צורכי ציבור (משנה עא, ב).

צירוף אותיות אבני החושן

השימוש ב"אורים ותומים" מותנה בהיותו של הכהן הגדול בעל רוח הקודש, מאחר והוא צריך לדעת לצרף נכון את האותיות המאירות או בולטות על אבני החושן, ולהבין את דבר ה' אליו. חסרון רוח הקודש עלול להביא לטעות ב"פיענוח" דבר ה', המאיר באבני החושן. לכן, משחרב בית המקדש הראשון, ונפסקה השפעת הנבואה בישראל, פסק גם השימוש ב"אורים ותומים" (סוטה מח, ב). דוגמא לטעות והבנה לא נכונה של דבר ה' המאיר באותיות החקוקות באבני החושן, מצינו בהקשר לתפילת חנה במשכן שילה. כידוע, כשראה עלי הכהן הגדול את חנה בתפילתה – הוא חשבה לשיכורה, ואף האשים אותה ישירות בדבר: "עד מתי תשתכרין, הסירי את יינך מעליך". חנה השיבה לעלי ואמרה: "לא אדוני אשה קשת רוח אנוכי, ויין ושכר לא שתיתי". בגמרא מובא (ברכות לא, ב), שחנה אמרה לעלי "לא אדוני" – לא אדון אתה בדבר הזה, ואין לך רוח הקודש! ונשאלת השאלה: אמנם עלי טעה ביחסו לחנה, אך מניין ידעה חנה שלעלי אין רוח הקודש?

בשם הגר"א מסבירים, שכשעלי ראה את חנה מתפללת, הוא תמה על דרך התנהגותה, ועל כן הוא שאל ב"אורים ותומים" לפשר הדבר. האותיות שהאירו באבני החושן כמענה לשאלתו היו "הכשר", והוא צרפן למלה "שכרה". אלא, שעלי טעה בצירוף האותיות, והתשובה הנכונה היא "כשרה", דהיינו, שחנה היא אישה צדקת ו"כשרה", וכן היא עקרה "כשרה" אימנו, ומכאן תפילתה המיוחדת בדבקות גדולה וברגש. עקב חשדו של עלי בחנה, הבינה חנה, שבאותה עת היה עלי חסר את רוח הקודש הנצרכת לשאלה ב"אורים ותומים". חיסרון אשר גרם לטעותו, ולחוסר יכולתו לחבר ולצרף נכון את האותיות המאירות באבני החושן.

(יש להעיר בענין זה, ששאלה ב"אורים ותומים" נעשית רק לענין הנוגע לכלל, מכאן יש לתמוה על הדעה, כאילו עלי שאל ב"אורים ותומים" לפשר התנהגותה של אשה במשכן. יתכן, אפוא, שלא נאמר רעיון זה ע"י הגר"א אלא לחידוד).

תפילת חנה התקיימה כאשר עלי הכהן הגדול ישב על הכסא, על מזוזה היכל ה'.

"אורים ותומים"

נאמר בתורה (שמות כח, טו-ל): "ועשית את חושן המשפט... ונתת אל חושן המשפט את האורים ואת התומים והיו על לב אהרון". פשט הפסוק מלמד שה"אורים ותומים" הם דבר נפרד מהחושן, והם ניתנים לתוכו. אולם, אין בתורה ציווי על עשייתם, ואין תיאור שלהם בפסוקים. בדברי המפרשים יש שלוש שיטות מה הם ה"אורים ותומים": א. רש"י – ה"אורים ותומים" הם קלף, ועליו כתוב שם ה' המפורש. הקלף הונס בין קפלי החושן. אבן עזרא (שמות כח, ו) מקשה על כך מלשון הכתוב: "את האורים ואת התומים", ממנו נראה שהם שני דברים שונים, ולא דבר אחד.

ב. אבן עזרא – ה"אורים ותומים" היו פיסות מתכת, מזהב וכסף, אותן היו שמים בתוך החושן.

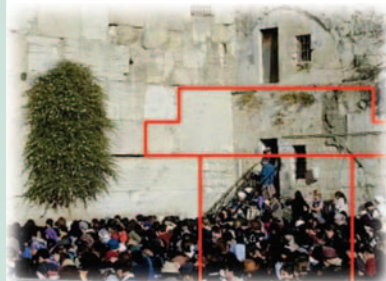
ג. רמב"ם (כלי מקדש טו, ואילך) – מתאר את עשיית החושן, ואינו אומר דבר על ה"אורים ותומים", או על קלף ובו שם ה' המפורש. מכאן וממקומות אחרים נראה שלדעתו, ה"אורים ותומים" אינם אלא אבני החושן עצמן. רבי אברהם בן הרמב"ם אומר, שאמנם מפשט הכתוב משמע, שה"אורים ותומים" הם חפץ אחר מלבד האבנים, אך מדברי הגמ' (יומא עג, ב): "למה נקרא שם אורים ותומים? אורים – שמאירים את דבריהם. תומים – שמשלימים את דבריהם" משמע, שה"אורים ותומים" הם תארים לאבני החושן המאירות.

ה"חושן" כפי שנעשה ב"מכון המקדש".

שאלות למדור "מה זה?" נא לשלוח לפקס: 02-6274529 alonmachon@walla.com או ל- alonmachon@walla.com

הכותל המערבי (חלק ה')

בתמונה: שחזור המשקוף והפתח של "שער ברקלי".

בכותל המערבי, למעלה מהמדרגות העולות לתוך חדר התפילה הנמצא בקצה הימני של עזרת הנשים, נמצאת אבן גדולה הנראית בצידה השמאלי כאילו יש בה שתי מדרגות גדולות. למעשה, זהו הקצה של אבן גדולה מאד, אשר שימשה בזמן המקדש כאבן משקוף לאחד משערי הר הבית. שער זה נסתם במשך הדורות שלאחר החורבן, וכיום מכוסה רוב השער על ידי המבנה, המשמש כחדר תפילה לנשים. יוסף בן מתתיהו מזכיר שער זה כאחד משערי הר הבית שהוביל "אל הפרבר" של ירושלים (קדמוניות טו, יא, ה). יתכן שזהו "שער קיפונוס", השער המערבי של הר הבית המוזכר במשנה (מידות א, ג). הגובה המקורי של שער זה היה 11.2 מטרים, ורוחבו 5.6 מטרים. על פי המשנה: "כל הפתחים והשערים שהיו שם – גבהן עשרים אמה ורחבן עשר אמות" (מידות ב, ג). נראה ששער זה נבנה על פי אמה בת 56 ס"מ, ויש שביקשו להסיק מכאן מסקנות הלכתיות באשר לשיעור האמה של תורה. שער זה מכונה היום "שער ברקלי", על שם החוקר האמריקאי שזיהה את שרידיו לפני כמאה וחמישים שנה.

ערגה אל הקודש

בית הספר מעורר את הילדים לעשייה למקדש

יותר ויותר בתי ספר ותלמודי תורה מבינים את חשיבות הנחלת ענייני המקדש לתלמידיהם ופונים למכון המקדש להזמנת פעילות, הן בבית הספר והן בהבאת התלמידים לתערוכת כלי המקדש בירושלים. לאחרונה נוספו עוד אפשרויות לפעילות בבתי הספר:

א. אלבום "בית המקדש שלי" – מדיווחים שהתקבלו במכון, הפך משחק איסוף תמונות המקדש ללהיט בהפסקות ואחר הצהריים בשעות הפנאי, בקרב ילדים רבים. בין השאר נודע לנו מת"ת חברון אשר בקרית ארבע, כי כמעט שאין ילד שאינו אוסף את תמונות המקדש ובהפסקות נשמעים דיונים בין התלמידים על מקום שולחן לחם הפנים, צורת המנורה ועוד. ניתן עוד להצטרף לאוספים ולמפיצים.

ב. בית הספר כמקדש מעט – מוסדות רבים פונים ל"מדרשה לידע המקדש" ומבקשים סיוע בהפיכת חלק מבית הספר ל"מקדש מעט" באמצעות קישוט הקירות וכד'. הגדיל לעשות תלמוד תורה "בן איש חיל" ברמת גן בראשות הרב יוסף ניסן שליט"א, שם קשטו את כל מסדרונות בית הספר וכל מאות תלמידי התלמוד תורה "נושמים" בית מקדש בכל שעות היום.

תמונות על קירות בית הספר "בן איש חיל" ברמת גן.

המדור "ערגה אל הקודש" מוקדש לזכרו של הנער הקדוש אביחי לוי. ה' יקום דמו שעקד"ה י"ז סיון התשס"ה.

תרומות למכון המקדש ניתן להעביר גם לחשבון בנק הדואר שלנו מס' 7880736

עיצוב והפקה: © אוקיי סדיה 02-6222062
עורכת גרפית: ליאת אוריאל
דפוס: מאור וולך, ירושלים
לפרסום מודעות בעלון נא לפנות לאורן: 054-7343494

טל' 02-6264545, פקס 02-6274529
alonmachon@gmail.com
רח' משגב לדרך 19, הרובע היהודי ירושלים 97500, www.temple.org.il
עורך אחראי: יהודה גליק
עורך בפועל: הרב יחזקאל פרידמן
המערכת: רבני ואברכי המכון, מדרכי המדרשה

